

Z A K O N

O POTVRĐIVANJU PROTOKOLA O ODRŽIVOM TURIZMU UZ OKVIRNU KONVENCIJU O ZAŠTITI I ODRŽIVOM RAZVOJU KARPATA

Član 1.

Potvrđuje se Protokol o održivom turizmu uz Okvirnu konvenciju o zaštiti i održivom razvoju Karpata, koji je sačinjen u Bratislavi 27. maja 2011. godine, u originalu na engleskom jeziku.

Član 2.

Tekst Protokola u originalu na engleskom jeziku i u prevodu na srpski jezik glasi:

Protocol on Sustainable Tourism to the Framework Convention on the Protection and Sustainable Development of the Carpathians

The Parties to this Protocol

IN ACCORDANCE with their tasks, arising from the Framework Convention on the Protection and Sustainable Development of the Carpathians, hereinafter referred to as the "Carpathian Convention", of pursuing a comprehensive policy and cooperating for the protection and sustainable development of the Carpathians;

IN COMPLIANCE with their obligations under Article 9 of the Carpathian Convention;

IN COMPLIANCE with their obligations under the Protocol on Conservation and Sustainable Use of Biological and Landscape Diversity to the Carpathian Convention;

NOTING that all Parties to the Protocol are Parties to the Convention on Biological Diversity (Rio de Janeiro, 1992) hereinafter referred to as the "CBD", and *RECALLING* the Memorandum of Cooperation between the Convention on Biological Diversity and the Alpine Convention and the Carpathian Convention signed on 29 May 2008 in Bonn, and Decision 11 of the 2nd Conference of the Parties (COP2) to the Carpathian Convention which recommends to make enhanced efforts for the implementation of the CBD Programme of Work on Mountain Biological Diversity;

RECALLING Decision VII/14 of the CBD COP7 which adopted the Guidelines on Biodiversity and Tourism Development and invited Governments to integrate these Guidelines in the development or review of their strategies and plans for tourism development;

NOTING other relevant conventions and agreements, in particular the European Landscape Convention (Florence, 2000), the Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (Paris, 1972), the Convention on Environmental Impact Assessment in a Trans-boundary Context (Espoo, 1991) and the Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters (Århus, 1998);

RECOGNIZING the importance of Mountain areas, as enshrined in Chapter 13 (Sustainable Mountain Development) of the Declaration on Environment and Development ("Agenda 21", Rio de Janeiro, 1992);

RECALLING the Programme for the further implementation of the Declaration on Environment and Development ("Agenda 21", Rio de Janeiro, 1992), the Plan of

Implementation of the World Summit on Sustainable Development, and ACKNOWLEDGING the endeavors and achievements of the Commission on Sustainable Development (CSD) in cooperation with the World Tourism Organization (UNWTO) aiming to promote sustainable tourism;

CONSIDERING that the unique biological and cultural diversity and the common heritage of the Carpathians constitute important assets for the development of sustainable tourism;

RECOGNIZING the increasing importance of tourism for social and economic development at local, national and regional levels, and that the development of sustainable tourism in the Carpathians may constitute an opportunity for the economic development of less developed areas as well as for the diversification of local economies, and present a significant potential for realizing benefits in terms of the conservation of biological diversity and the sustainable use of its components.

RECOGNIZING that the Carpathians constitute the living environment for the local people, and ACKNOWLEDGING the contribution of the local people to sustainable social, cultural and economic development, and to preserving traditional knowledge in the Carpathians;

CONVINCED that efforts to protect, maintain and sustainably manage the natural and cultural resources of the Carpathians cannot be achieved by one country alone and require regional cooperation, and *RESOLVED* to cooperate on the development of sustainable tourism in the Carpathians with the objective to ensure that tourism in the Carpathians is developed in harmony with environmental considerations and integrates socio-economic benefits with the conservation of biological and cultural diversity;

Have agreed as follows:

CHAPTER I OBJECTIVES, GEOGRAPHICAL SCOPE AND DEFINITIONS

Article 1

General objectives and principles

1. In accordance with Article 9 of the Carpathian Convention the objective of the Protocol on Sustainable Tourism (hereinafter referred to as "the Protocol") is to enhance and facilitate cooperation of the Parties for the development of sustainable tourism in the Carpathians for the benefit to present and future generations, with the objective to maximize the positive benefits of tourism to biodiversity, ecosystems, and economic and social development, and of biodiversity to tourism, while mitigating negative ecological, environmental and socio-economic impacts from tourism.
2. To achieve the above objectives, the Parties shall
 - (a) harmonize and coordinate their efforts on promoting sustainable tourism in the Carpathians, providing benefits to the local people, based on the exceptional nature, landscapes and cultural heritage of the Carpathians, and increase cooperation to this effect.
 - (b) pursue policies aiming at promoting trans-boundary cooperation in order to facilitate sustainable tourism development, such as coordinated or joint management plans for trans-boundary or bordering protected areas, and other sites of touristic interest.
3. The Parties shall therefore cooperate especially on:
 - (a) Promoting the Carpathian region as the destination for sustainable tourism;
 - (b) Developing, promoting and marketing the Carpathian regional sustainable tourism services, products and packages;
 - (c) Ensuring the common high quality standards for sustainable tourism development in the Carpathians;

- (d) Enhancing the contribution of tourism to the sustainable development of local economies in the Carpathians;
- (e) Managing tourist traffic and tourist destinations in the Carpathians for the benefit of the environment and sustainable local economic development in less developed areas;
- (f) Enhancing the contribution of tourism to the conservation and sustainable use of biological and landscape diversity of the Carpathians in accordance with the objectives of the European Landscape Convention;
- (g) Enhancing the contribution of tourism to sustainable agriculture in the Carpathians;
- (h) Enhancing the contribution of tourism to sustainable forest management in the Carpathians;
- (i) Planning sustainable development of tourist transport and infrastructure in the Carpathians;
- (j) Enhancing the contribution of tourism to the preservation and promotion of the cultural heritage and of traditional knowledge of the local people in the Carpathians;
- (k) Enhancing the contribution of tourism to public education and awareness on sustainability issues;
- (l) Promoting trans-boundary cooperation on sustainable tourism development in the Carpathians;
- (m) Managing the impacts of tourism on the biological and landscape diversity of the Carpathians;
- (n) Managing environmental impacts of tourism in the Carpathians;
- (o) Managing socio-economic and cultural impacts of tourism in the Carpathians;
- (p) Monitoring the effectiveness of policies and strategies for the development of sustainable tourism in the Carpathians.

Article 2 ***Geographical scope***

1. This Protocol applies to the Carpathian region (hereinafter referred to as “the Carpathians”), as defined by the Conference of the Parties.
2. Each Party may extend the application of this Protocol to additional parts of its national territory by making a declaration to the Depositary.

Article 3 ***Definitions***

For the purposes of this Protocol:

- (a) “Biodiversity Protocol” means the Protocol on Conservation and Sustainable Use of Biological and Landscape Diversity to the Carpathian Convention, done in Bucharest on 19 June 2008;
- (b) “Biological diversity” means the variability among living organisms which includes diversity within species, between species and of ecosystems;
- (c) “Border area” means an area remaining under the jurisdiction of the respective Party in the proximity of the state border with another Party, where activities undertaken on one side of the state border are, depending on the nature of the particular activity, likely to have direct or indirect and adverse or positive environmental impact on the other side of the state border;
- (d) “Conservation” means a series of measures required to maintain the natural habitats and the populations of species of wild fauna and flora at a favorable conservation status;
- (e) “Conference of the Parties” means the Conference of the Parties to the Carpathian Convention.

- (f) "Carpathian Convention" means the Convention on the Protection and Sustainable Development of the Carpathians, done in Kyiv on 22 May 2003;
- (g) "Endangered species" means species in danger of extinction throughout all or a significant proportion of their range;
- (h) "Invasive alien species" means non-native species introduced deliberately or unintentionally outside their natural habitats, where they become established, proliferate and spread in ways that cause damage to their receiving environment;
- (i) "Landscape" means an area, as perceived by people, whose character is the result of the action and interaction of natural and/or human factors;
- (j) "Landscape diversity" means the variability among landscapes;
- (k) "Native species" means indigenous species to a given region or ecosystem;
- (l) "Natural habitat" means the terrestrial or aquatic area distinguished by geographic, abiotic and biotic features where an organism or population naturally occurs;
- (m) "Observer" means observer defined under the Article 14 paragraph 5 of the Carpathian Convention;
- (n) "Party" means a Party to this Protocol;
- (o) "Public concerned" means the public affected or likely to be affected by, or having an interest in tourism development and related decision making; the definition includes indigenous peoples and local people; for the purposes of this definition, non-governmental organizations promoting any aspect of sustainable development and meeting any requirements under national law shall be deemed to have an interest;
- (p) "Protected area" means a geographically defined area which is designated and managed to achieve specific conservation objectives;
- (q) "Restoration" means the return of an ecosystem or habitat to its original structure, natural composition of species, and natural functions;
- (r) "Subsidiary body" means a subsidiary body established in accordance with Article 14 paragraph 2(e) of the Convention that may include thematic working groups or committees;
- (s) "Sustainable development" means the development which meets the needs and aspirations of the current generations without compromising the ability to meet those of future generations;
- (t) "Sustainable tourism" means tourism which provides for sustainable use of environmental resources, prevents threats to the biological and landscape diversity on which it is intrinsically dependent and minimizes adverse environmental, ecological, cultural and social impacts; provides educational opportunity increasing knowledge of and respect for natural ecosystems and biological resources; respects the socio-cultural authenticity of host communities conserving their built and living cultural heritage and traditional values, contributes to inter-cultural understanding and tolerance, contributes to ensuring viable, long-term economic operations, providing socio-economic benefits to all stakeholders that are fairly distributed, including stable employment and income-earning opportunities and social services to host communities, and contributing to poverty alleviation;
- (u) "Sustainable use" means the use of components of biological diversity in a way and at a rate that does not lead to the long-term decline of biological diversity, thereby maintaining its potential to meet the needs and aspirations of present and future generations;
- (v) "Trans-boundary protected area" means an area composed of two or more protected areas located within the territories of two or more Parties, adjacent to the state border, each remaining under jurisdiction of the respective Party.

CHAPTER II GENERAL OBLIGATIONS

Article 4

Harmonization of policies aiming at sustainable tourism planning, development and management in the Carpathians

1. Each Party shall develop and implement policies and strategies in its national territory aiming at the development of sustainable tourism and its management and monitoring in the Carpathians while taking into consideration policies and strategies developed and implemented by other Parties.
2. Parties shall consider and utilize internationally applied tools and methodologies for planning, development and management of tourism, especially in vulnerable areas limited to economic use, and to harmonize existing national planning tools and frameworks.
3. Parties shall exchange information between governmental institutions at all levels and all stakeholders, on best practice for sustainable tourism development and management, including information on planning, standards, legislation and enforcement, and of experience gained in implementation of these principles.

Article 5

Integration of the objectives of sustainable tourism in the Carpathians into sectoral policies

1. The Parties shall take into consideration the objectives of this Protocol in their other policies, in particular but not limited to spatial planning and land resources management, conservation of biological and landscape diversity, water and river basin management, agriculture and forestry, transport and infrastructure, industry and energy.
2. The Parties shall cooperate on integrating the principles of sustainable tourism into other sectoral policies developed at regional or global level which could benefit and have influence on the conservation and sustainable use of biological and landscape diversity in the Carpathians.

Article 6

Participation of regional and local authorities, and other stakeholders

1. Each Party shall take measures, within its existing institutional framework, to involve relevant institutions, regional and local authorities, and other stakeholders concerned in preparing and implementing policies and the resulting measures for the development of sustainable tourism in the Carpathians.
2. Each Party shall take measures, within its existing institutional framework, to facilitate coordination and cooperation between institutions, authorities and other stakeholders mentioned under paragraph 1, with the objective to encourage shared responsibility and enhance synergies.

Article 7

International cooperation

1. The Parties shall encourage active cooperation among competent institutions and organizations at the international level with regard to sustainable tourism development in the Carpathians.

2. The Parties shall facilitate the cooperation on sustainable tourism development in the Carpathians between regional and local authorities at the international level, and seek solutions to shared problems at the most suitable level.

CHAPTER III SPECIFIC MEASURES

Article 8

Promotion of the Carpathian region as the destination for sustainable tourism

1. Each Party shall take measures with the objective to promote the Carpathian region as the destination for sustainable tourism based on the unique common natural, cultural, traditional and historical heritage of the Carpathians.

2. The Parties shall cooperate on marketing and promoting the Carpathian region as the destination for sustainable tourism in particular by encouraging, jointly implementing and supporting common projects and initiatives towards sustainable tourism development in the Carpathians which build on and promote the above mentioned values.

Article 9

Development, promotion and marketing the Carpathian regional sustainable tourism products, services and packages

1. Each Party shall take measures in its national territory with the objective to develop and promote Carpathian regional sustainable tourism products, services and packages, in particular those building on the common Carpathian natural, cultural, traditional and historical heritage of the Carpathians, and enhance their marketing on both the domestic and foreign markets.

2. The Parties shall cooperate on the identification of the specific Carpathian competitive advantages for sustainable tourism development over the other European mountain regions, which could provide for the unique selling proposition of the Carpathian regional sustainable tourism products, services and packages in the European and global tourist markets.

3. The Parties shall cooperate on the development of the common Carpathian regional sustainable tourism services, products and packages, and facilitate cooperation of relevant stakeholders' active in the Carpathian region in this respect, including tourism operators and other members of the tourism sector.

4. The Parties shall cooperate on the development and implementation of the common Carpathian regional tourist brands.

5. The Parties shall cooperate on the development and implementation of joint promotional strategies and marketing schemes for the common Carpathian regional sustainable tourism products, services and packages.

Article 10

Ensuring the common high quality standards of sustainable tourism in the Carpathians

1. Each Party shall take measures in its national territory with the objective to promote the quality standards for sustainable tourism in the Carpathians.

2. The Parties shall cooperate on developing, promoting and implementing the common Carpathian tourism quality standards concerning accommodation, facilities, services and customer care, considering international and European standards.

3. The Parties shall cooperate on developing, promoting and implementing the common Carpathian tourism quality certification system in considering international and regional quality labels and award schemes or adopting existing certification schemes as appropriate.

4. The Parties shall cooperate on developing, adopting and implementing the common Carpathian policy of permanent and systematic research on the quality of tourism products and services across the whole Carpathian region, monitoring the quality of visitor satisfaction and experience gained at tourist destinations, including raising their awareness on sustainability issues and increasing knowledge of and respect for natural and cultural heritage of the Carpathians;

5. The Parties shall encourage and support the exchange of experiences and good practice examples in introducing and maintaining quality standards in tourist services.

6. The Parties shall encourage and support the development and implementation of joint action plans pursuing qualitative improvements in sustainable tourism services sector in the Carpathians.

Article 11

Enhancing the contribution of tourism to the sustainable development of the local economy in the Carpathians

1. Each Party shall take measures in its national territory with the objective to explore, promote and support the synergies between sustainable tourism development and local economic development in the Carpathians.

2. The Parties shall cooperate on developing, adopting and implementing the common Carpathian policy for the promotion, labeling and certification of local products and local producers' networks, in particular of traditional arts and handicrafts, and local goods including agricultural products utilizing local breeds of domestic animals and cultivated plant varieties.

3. Each Party shall take measures in its national territory with the objective to support and promote initiatives and projects towards sustainable tourism development in the Carpathians which foster the development of local economy and base on the local potential by enhancing the use of local products and skills as well as employment opportunities for the local labour force. Priority should be given to initiatives and projects which:

(a) contribute to ensuring long-term sustainability of tourism economic operations;

(b) strengthen the existing unique selling proposition of a particular tourism destination;

(c) promote innovation and diversity in tourism, and bring the added value to the current local tourist offer of a particular tourist destination, also by creating new local and regional tourist products;

(d) contribute to the diversification of tourism offers with the objective to reduce the adverse effects of the tourism seasonality by generating sufficient demand for tourist services and local employment also in the off-seasons;

(e) contribute to the diversification of the local economic activities beyond tourism with the objective to reduce dependency of the local economy on tourism as appropriate;

(f) enrich and supplement the current local tourism offers of a particular tourism destination rather than compete with already existing businesses.

4. Each Party shall take measures with the objective to promote and support the development of sustainable tourism in less sensitive and less developed areas, with the objective to foster the sustainable economic development of less developed local people, mitigate negative migration and rural depopulation trends, contribute to poverty alleviation and allow for more equal sharing of benefits and revenues from the tourist services sector by all municipalities of the Carpathian region.

5. Each Party shall take measures in its national territory with the objective to build the capacities of local people towards the preparation of sustainable tourism development project proposals and their ability to raise funds for their implementation.

Article 12

Managing tourist traffic in the Carpathians for the benefit of the environment and sustainable local economic development

1. The Parties, in accordance with Article 12 of the Carpathian Convention, shall cooperate on developing, adopting and implementing the common Carpathian policy of permanent and systematic monitoring of tourist traffic in the Carpathian region.

2. With the objective to mitigate the impacts of tourism on fragile mountain ecosystems of the Carpathians and to provide for a more equal distribution of the tourist traffic in the Carpathian region, each Party shall take measures in its national territory with the objective to disperse, redirect and channel part of the tourist traffic out of the current main tourist destinations and sensitive sites such as protected areas, to the areas being less ecologically sensitive, less developed and less explored by tourism, but having sufficient potential to absorb and accommodate part of the tourist traffic.

Article 13

Enhancing the contribution of tourism to the conservation and sustainable use of biological and landscape diversity of the Carpathians

1. Each Party shall take measures in its national territory with the objective to explore channeling part of the tourism revenues towards supporting the conservation and sustainable use of biological and landscape diversity of the Carpathians, in particular towards the establishment, management and maintenance of protected areas.

2. The Parties shall cooperate on the exchange of information and promotion of good practice examples concerning the contribution of and benefits from sustainable tourism development to the conservation and sustainable use of biological and landscape diversity of the Carpathians.

Article 14

Enhancing the contribution of tourism to sustainable agriculture in the Carpathians

1. Each Party shall take measures in its national territory with the objective to explore, promote and support the synergies between sustainable tourism development and sustainable agriculture in the Carpathians, and facilitate cooperation in this respect between relevant authorities, institutions, and relevant stakeholders including tourism operators and other members of the tourism sector.

2. Each Party, in accordance with Article 7 and Article 11 of the Carpathian Convention, shall take measures in its national territory with the objective to support and promote initiatives and projects towards sustainable tourism development in the Carpathians which provide sound economic incentives for the maintenance of the

management of agricultural land traditionally cultivated in the Carpathians in a sustainable manner and for producing, labelling and certification of local goods utilising the local agricultural products, local breeds of domestic animals and cultivated plant varieties.

3. The Parties shall cooperate on the exchange of information and promotion of good practice examples concerning the contribution of and benefits from sustainable tourism development to the sustainable agriculture in the Carpathians.

Article 15

Enhancing the contribution of tourism to sustainable forest management in the Carpathians

1. Each Party, taking into account the multiple functions of forests, shall take measures in its national territory with the objective to explore, promote and support the synergies between sustainable tourism development and sustainable forest management in the Carpathians, and facilitate cooperation in this respect between relevant authorities, institutions, forest administrations and relevant stakeholders including tourism operators and other members of the tourism sector.

2. The Parties shall cooperate on the exchange of information and promotion of good practice examples concerning the contribution of and benefits from sustainable tourism development to the sustainable forest management in the Carpathians.

Article 16

Planning the sustainable development of tourist transport and infrastructure in the Carpathians

1. Each Party, in accordance with Article 8 paragraph 1 of the Carpathian Convention as well as Article 5, Article 8, Article 9 and Article 12 of the Biodiversity Protocol, shall pursue policies of sustainable tourism transport planning in the Carpathians, which take into account the specificities of the mountain environment.

2. The Parties, in accordance with Article 8 paragraph 2 of the Carpathian Convention, shall cooperate towards developing sustainable transport schemes in their border areas in the Carpathians with the objective to provide the benefits of mobility and access to the local inhabitants and tourists, facilitate sustainable tourism development in border areas and enhance interactions and cooperation between the local people inhabiting the border areas.

3. The Parties, in accordance with Article 8 paragraph 3 of the Carpathian Convention, shall cooperate towards developing models of environmentally friendly tourist transportation in environmentally sensitive areas of the Carpathians.

4. Each Party shall take measures in its national territory with the objective to promote and support sustainable transport network development projects improving the access to tourist destinations and resorts in the Carpathians by public transport, and shall encourage tourists to use these services.

5. Each Party shall take measures in its national territory with the objective to reduce dependence on motorized vehicles in and in the vicinity of tourist destinations and resorts in the Carpathians.

6. Each Party shall take measures in its national territory with the objective to promote revitalisation and upgrading of existing tourist, recreational and sport infrastructure objects rather than the construction of new ones in the Carpathians.

7. The Parties shall cooperate on the exchange of information and promotion of good practice examples concerning the sustainable development of tourist transport and infrastructure in the Carpathians.

Article 17

Enhancing the contribution of tourism to the preservation and promotion of the cultural heritage and of traditional knowledge for the local communities in the Carpathians

1. The Parties, in accordance with Article 11 of the Carpathian Convention, shall cooperate on developing, adopting and implementing the common principles of sustainable tourism development in the Carpathians, fostering preservation and promotion of the cultural heritage and traditional knowledge of the local communities, enhancing and respecting their socio-cultural authenticity in the Carpathians, and conserving their built and living cultural heritage and traditional values.

2. Each Party shall take measures with the objective to promote and support the development of sustainable tourism activities fostering preservation and promotion of the cultural heritage and traditional knowledge of the local people in the Carpathians, in particular initiatives and projects towards sustainable tourism development in the Carpathians which provide sound economic incentives for the preservation of the traditional architecture objects, local breeds of domestic animals and cultivated plant varieties, as well as the continuation of traditional land-use patterns and practices, crafting and marketing of local goods, arts and handicrafts.

3. Each Party shall take measures in its national territory with the objective to encourage channeling part of the tourism revenues towards supporting the preservation and promotion of the cultural heritage and traditional knowledge of the local people in the Carpathians, in particular for the preservation and revitalization of traditional architecture objects, traditional handicraft, land-use patterns, local breeds of domestic animals and cultivated plant varieties.

Article 18

Enhancing the contribution of tourism to public education and awareness on sustainability issues

1. Each Party shall take measures with the objective to promote and support initiatives and projects aiming at raising awareness on sustainability issues related to sustainable tourism development in the Carpathians.

2. The Parties shall cooperate on developing the common Carpathian environmental education, nature and cultural heritage interpretation and other awareness raising programmes, associated to sustainable tourism development in the Carpathians, with the objectives to:

- (a) raise the awareness of the local people, tour operators and tourist service providers, tourists and general public on sustainability issues in the Carpathians;
- (b) increase knowledge of and respect for natural ecosystems and biological resources of the Carpathians;
- (c) raise the profile of biological and landscape diversity conservation at national and local levels;
- (d) increase knowledge of and respect for the cultural heritage and the traditional knowledge of the local people in the Carpathians,
- (e) promote sustainable tourism practices and appropriate behavior by tourists so as to minimize their adverse impacts, e.g. by developing the common "Carpathian code of good practice in sustainable tourism";

- (f) promote positive effects of sustainable tourism development in the Carpathians.

Article 19

Information and experience exchange, capacity building for development and management of sustainable tourism in the Carpathians

1. The Parties shall cooperate on the exchange of information and experience, and promotion of good practice examples concerning the development and management of sustainable tourism in the Carpathians.
2. The Parties shall facilitate international cooperation among scientific institutions with regard to sustainable tourism development and management in the Carpathians, in particular on the harmonization of monitoring systems, the provision and harmonization of databases, and undertaking common research programs and projects in the Carpathians.
3. The Parties shall ensure that the national results of the research and monitoring which are conducive to achieving the objectives of this Protocol are included in a common permanent observation and information system, and that they are made accessible to the public under the existing institutional framework.
4. The Parties shall facilitate the transfer and assimilation of environmentally-sound, socially acceptable and appropriate technologies and know-how for the planning, development and management of sustainable tourism in the Carpathians.
5. The Parties shall cooperate on developing common education and training schemes in areas related to the development and management of sustainable tourism in the Carpathians, and encourage and support the development of expert networks for the exchange of related expertise, skills and information.
6. The Parties shall cooperate on the development and strengthening of human resources and institutional capacities perceived as conducive to achieving the objectives of this Protocol.

Article 20

Promoting transboundary cooperation on sustainable tourism development in the Carpathians

1. The Parties, in accordance with Article 9 paragraph 2 of the Carpathian Convention, shall pursue policies aiming at promoting transboundary cooperation in order to facilitate sustainable tourism development in the border areas of the Carpathians.
2. Each Party shall develop and implement management plans with the objective to enhance sustainable tourism development in the border areas of the Carpathians.
3. The Parties, in accordance with Article 9 paragraph 2 of the Carpathian Convention, shall take measures with the objective to coordinate management planning related to sustainable tourism development or develop joint management plans for its border areas in the Carpathians with the neighboring Party or Parties, in particular for transboundary or bordering protected areas, and other sites of touristic interest.

Article 21
Managing impacts of tourism
on the biological and landscape diversity of the Carpathians

1. The Parties shall apply the precaution and prevention principles by assessing and taking into consideration possible direct or indirect, short- or long-term influence, including cumulative effects of tourism, recreational and sport infrastructure development projects, as well as tourist, recreational and sport activities, which are likely to have adverse impacts on the biological and landscape diversity of the Carpathians. In this regard, Parties shall proceed with appropriate assessment of potential adverse impact of projects, plans and activities related to tourism development in the Carpathians, including transboundary impacts.

2. The Parties, in accordance with Article 12 of the Carpathian Convention, shall cooperate on developing, adopting and implementing the common Carpathian policy of permanent and systematic monitoring of impacts of both existing and planned tourism developments on the biological and landscape diversity of the Carpathians, to be applied at regional, national and local levels; in particular concerning:

(a) conservation, maintenance, restoration and sustainable use of endangered natural and semi-natural habitats native to the Carpathians included in the Carpathian Red List of Habitats, pursuant to Article 8 paragraph 1 of the Biodiversity Protocol;

(b) integrity, continuity, connectivity and maintenance of protected areas and other areas significant for biological and landscape diversity of the Carpathians and for the coherence of the ecological network in the Carpathians, pursuant to Article 9 of the Biodiversity Protocol;

(c) conservation of endangered flora and fauna species native to the Carpathians included in the Carpathian Red List of Species, pursuant to Article 12 paragraph 1 of the Biodiversity Protocol;

(d) prevention of introduction or release of invasive alien species and/or genetically modified organisms which are likely to have adverse environmental impacts that could affect the biological diversity, ecosystems, habitats or species of the Carpathians, pursuant to Article 13 paragraph 1 of the Biodiversity Protocol.

3. Each Party shall establish conditions and criteria, including relevant remedial and compensatory measures, under which policies, projects and activities related to tourism development with potential harmful impacts on the biological and landscape diversity of the Carpathians may be authorized.

4. Each Party shall take measures in its national territory with the objective to prevent, mitigate and if necessary compensate possible adverse impacts of tourism on the biological and landscape diversity of the Carpathians.

Article 22
Managing environmental impacts
of tourism in the Carpathians

1. The Parties shall apply the precaution and prevention principles by assessing and taking into consideration possible direct or indirect, short- or long-term influence, including cumulative effect of tourism, recreational and sport infrastructure development projects, as well as tourist, recreational and sport activities, which are likely to have adverse impacts on the environment of the Carpathians. In this regard, Parties shall proceed with appropriate assessment of potential adverse impact of projects, plans and activities related to tourism development in the Carpathians, including transboundary impacts.

2. The Parties, in accordance with Article 12 of the Carpathian Convention, shall cooperate on developing, adopting and implementing the common Carpathian policy of permanent and systematic monitoring of environmental impacts of both existing and planned new tourism developments in the Carpathians, to be applied at regional, national and local levels; in particular concerning the use of natural resources such as land, soil, water, forests, energy; as well as sewage, waste and air pollution management issues.

3. Each Party shall establish conditions and criteria, including relevant remedial and compensatory measures, under which policies, projects and activities related to tourism development with potential harmful impacts on the environment of the Carpathians, may be authorized.

4. Each Party shall take measures in its national territory with the objective to prevent, mitigate and if necessary compensate possible adverse environmental impacts of tourism in the Carpathians.

Article 23 ***Managing socio-economic and cultural impacts of tourism in the Carpathians***

1. The Parties shall apply the precaution and prevention principles by assessing and taking into consideration possible direct or indirect, short- or long-term influence, including cumulative effect of the tourist, recreational and sport infrastructure development projects, as well as tourist, recreational and sport activities, which are likely to have adverse socio-economic and cultural impacts in the Carpathians. In this regard, Parties shall proceed with appropriate assessment of potential adverse impact of projects, plans and activities related to tourism development in the Carpathians, including trans-boundary impacts.

2. The Parties, in accordance with Article 12 of the Carpathian Convention, shall cooperate on developing, adopting and implementing the common Carpathian policy of permanent and systematic monitoring and assessment of the socio-economic and cultural impacts of tourism in the Carpathians, to be applied at regional, national and local levels.

3. Each Party shall take measures in its national territory with the objective to prevent, mitigate and if necessary compensate possible adverse socio-economic and cultural impacts of tourism in the Carpathians.

Article 24 ***Monitoring the effectiveness of policies and strategies for the development of sustainable tourism in the Carpathians***

1. Each Party shall monitor the effectiveness of policies and strategies towards the development of sustainable tourism in the Carpathians implemented at the national, regional and local levels.

2. The Parties, in accordance with Article 12 of the Carpathian Convention, shall cooperate in developing, adopting and implementing the common Carpathian policy of permanent and systematic monitoring; to be applied at regional, national and local levels; of the effects of policies and strategies implemented towards the development of sustainable tourism in the Carpathians, by defining and applying the commonly agreed set of indicators, in particular taking into account, assessing and measuring:

(a) the contribution of policies and strategies towards the development of sustainable tourism in the Carpathians to the conservation and sustainable use of

biological and landscape diversity of the Carpathians, in accordance with Article 4 of the Carpathian Convention, and with the Biodiversity Protocol;

(b) the contribution of policies and strategies towards the development of sustainable tourism in the Carpathians to the protection and sustainable use of water resources of the Carpathians, in accordance with Article 6 of the Carpathian Convention;

(c) the contribution of policies and strategies towards the development of sustainable tourism in the Carpathians to the sustainable agriculture, in particular the maintenance of the management of agricultural land traditionally cultivated in the Carpathians in a sustainable manner, in accordance with Article 7 of the Carpathian Convention;

(d) the contribution of policies and strategies towards the development of sustainable tourism in the Carpathians to the sustainable forest management in the Carpathians, in accordance with Article 7 of the Carpathian Convention;

(e) the contribution of policies and strategies towards the development of sustainable tourism in the Carpathians to the development of sustainable transport and infrastructure, in accordance with Article 8 of the Carpathian Convention;

(f) the contribution of policies and strategies towards the development of sustainable tourism in the Carpathians to the preservation and promotion of the cultural heritage and of traditional knowledge of the local people in the Carpathians, in accordance with Article 11 of the Carpathian Convention;

(g) the effectiveness of policies and strategies towards the development of sustainable tourism in the Carpathians in enhancing environmental impact management in the Carpathians;

(h) the effectiveness of policies and strategies towards the development of sustainable tourism in the Carpathians in enhancing social and cultural impact management in the Carpathians;

(i) the effectiveness of policies and strategies in enhancing quality standards in the tourism sector in the Carpathians;

(j) the effectiveness of policies and strategies towards the development of sustainable tourism in the Carpathians for the generation of income and employment from tourism in the Carpathians, in short-term and long-term;

(k) the proportion of tourist income retained in the local people, and the overall contribution of tourism to the sustainable development of the local economy and well-being of the local populations in the Carpathians.

Article 25

Common programs and projects

Each Party shall participate, according to its needs and possibilities, in common programs and projects on activities listed under Article 1 paragraphs 2 and 3 jointly undertaken in the Carpathians by the Parties.

CHAPTER IV IMPLEMENTATION, MONITORING AND EVALUATION

Article 26

CBD Guidelines on Biodiversity and Tourism Development

1. With the objective to plan, develop and manage tourism activities in the Carpathians in an ecological, economic and socially sustainable manner, the Parties shall promote the integration of the CBD Guidelines on Biodiversity and Tourism Development in the development or review of their strategies and plans for tourism development in the Carpathians and other related sectoral strategies, at appropriate levels in consultation with interested stakeholders including tourism operators and all other members of the tourism sector.

2. The Parties shall consider establishing monitoring and reporting systems based on indicators mentioned in the CBD Guidelines on Biodiversity and Tourism Development and in the UNWTO Set of Indicators, in order to assess the applicability and status of implementation of these Guidelines in the Carpathian region.

3. Parties to the Carpathian Convention shall strive for synergies in the implementation of other bilateral and multilateral agreements relevant to the CBD Guidelines on Biodiversity and Tourism Development and the implementation of this Protocol in the Carpathians, inter alia the Aarhus Convention, the Ramsar Convention, the Convention on Migratory Species, the World Heritage Convention, the United Nations Framework Convention to Combat Climate Change, the European Landscape Convention and others.

Article 27 **Implementation**

1. Each Party shall undertake appropriate legal and administrative measures for ensuring implementation of the provisions of this Protocol, and monitor the effectiveness of these measures.

2. Each Party shall explore the possibilities of supporting, through financial measures, the implementation of the provisions of this Protocol.

3. The Conference of the Parties shall develop and adopt the Strategy on Sustainable Tourism Development in the Carpathians, which will accompany the implementation of this Protocol.

Article 28 **Education, information and public awareness**

1. The Parties shall promote the education, information and awareness rising of the public regarding the objectives, measures and implementation of this Protocol.

2. The Parties shall ensure access of the public to the information related to the implementation of this Protocol.

Article 29 **Meeting of the Parties**

1. The Conference of the Parties of the Carpathian Convention shall serve as the meeting of the Parties to this Protocol.

2. The Parties to the Carpathian Convention that are not Parties to this Protocol may participate as observers in the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol. When the Conference of the Parties serves as the meeting of the Parties to this Protocol, decisions under this Protocol shall be taken only by those that are Parties to it.

3. When the Conference of the Parties serves as the meeting of the Parties to this Protocol, any member of the bureau of the Conference of the Parties representing a Party to the Convention but, at that time, not a Party to this Protocol, shall be substituted by a member to be elected by and from among the Parties to this Protocol.

4. The Rules of Procedure for the Conference of the Parties shall apply *mutatis mutandis* to the meeting of the Parties, except as may be otherwise decided by consensus by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol.

5. The first meeting of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall be convened by the Secretariat in conjunction with the first meeting of the Conference of the Parties that is scheduled after the date of the entry into force of this Protocol. Subsequent ordinary meetings of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall be held in conjunction with ordinary meetings of the Conference of the Parties, unless otherwise decided by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol.

6. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall make, within its mandate, the decisions necessary to promote its effective implementation. It shall perform the functions assigned to it by this Protocol and shall:

- (a) Make recommendations on any matters necessary for the implementation of this Protocol;
- (b) Establish such subsidiary bodies as are deemed necessary for the implementation of this Protocol;
- (c) Consider and adopt, as required, amendments to this Protocol that are deemed necessary for the implementation of this Protocol; and
- (d) Exercise such other functions as may be required for the implementation of this Protocol.

Article 30 **Secretariat**

1. The Secretariat established by Article 15 of the Carpathian Convention shall serve as the Secretariat of this Protocol.
2. Article 15, paragraph 2, of the Carpathian Convention on the functions of the Secretariat shall apply *mutatis mutandis* to this Protocol.

Article 31 **Subsidiary bodies**

1. Any subsidiary body established by or under the Carpathian Convention may, upon a decision by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, serve the Protocol, in which case the meeting of the Parties shall specify which functions that body shall exercise.
2. Parties to the Carpathian Convention that are not Parties to this Protocol may participate as observers in the meetings of any such subsidiary bodies. When a subsidiary body of the Carpathian Convention serves as a subsidiary body to this Protocol, decisions under the Protocol shall be taken only by the Parties to the Protocol.
3. When a subsidiary body of the Carpathian Convention exercises its functions with regard to matters concerning this Protocol, any member of the bureau of that subsidiary body representing a Party to the Carpathian Convention but, at that time, not a Party to the Protocol, shall be substituted by a member to be elected by and from among the Parties to the Protocol.
4. Rules of Procedure for the Conference of the Parties to the Carpathian Convention shall apply *mutatis mutandis* to the participation of observers in the work of subsidiary bodies serving this Protocol.

Article 32

Monitoring of compliance with obligations

1. The Parties shall regularly report to the Conference of the Parties on measures related to this Protocol and the results of the measures taken. The Conference of the Parties shall determine the intervals and format at which the reports must be submitted.
2. Observers may present any information or report on implementation of and compliance with the provisions of this Protocol to the Conference of the Parties and/or to the Carpathian Convention Implementation Committee (hereinafter referred to as the "Implementation Committee").
3. The Implementation Committee shall collect, assess and analyze information relevant to the implementation of this Protocol and monitor the compliance by the Parties with the provisions of this Protocol.
4. The Implementation Committee shall present to the Conference of the Parties recommendations for implementation and the necessary measures for compliance with the Protocol.
5. The Conference of the Parties shall adopt or recommend necessary measures.

Article 33

Evaluation of the effectiveness of the provisions

1. The Parties shall regularly examine and evaluate the effectiveness of the provisions of this Protocol.
2. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol may consider the adoption of appropriate amendments to this Protocol where necessary in order to achieve its objectives.
3. The Parties shall facilitate the involvement of the regional and local authorities, and other stakeholders in the process under paragraph 1.

CHAPTER V FINAL PROVISIONS

Article 34

Links between the Carpathian Convention and the Protocol

This Protocol constitutes a Protocol to the Carpathian Convention within the meaning of Article 2 paragraph 3 thereof, and any other relevant articles of the Carpathian Convention.

Article 35

Entry into force, amendment of, withdrawal from the Protocol, and settlement of disputes

1. The provisions of Articles 19, 20, 21 paragraphs 2 to 4 and Article 22 of the Carpathian Convention on entry into force, amendment of and withdrawal from this Protocol and on settlement of disputes shall apply *mutatis mutandis* to this Protocol.
2. Only a Party to the Carpathian Convention may become Party to this Protocol.

Article 36
Reservations

No reservations may be made to this Protocol.

Article 37
Depositary

The Depositary of this Protocol is the Government of Ukraine.

Article 38
Notifications

The Depositary shall, in respect of this Protocol, notify each Contracting Party of:

- a. any signature,
- b. the deposit of any instrument of ratification, acceptance or approval,
- c. any date of entry into force,
- d. any declaration made by a Contracting Party or signatory,
- e. any denunciation notified by a Contracting Party, including the date on which it becomes effective.

Article 39
Signature

This Protocol shall be open for signature at the Depositary from 27 May 2011 to 27 May 2012.

Done at Bratislava on the 27 May 2011 in one original in English language.

The original of the Protocol shall be deposited with the Depositary, which shall distribute certified copies to all Parties.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol

For the Government of the Czech Republic
For the Government of the Republic of Hungary
For the Government of the Republic of Poland
For the Government of Romania
For the Government of Serbia
For the Government of the Slovak Republic
For the Government of Ukrain

Protokol o održivom turizmu uz Okvirnu konvenciju o zaštiti i održivom razvoju Karpata

Strane ovog Protokola,

U SKLADU SA obavezama propisanim Okvirnom konvencijom o zaštiti i održivom razvoju Karpata, (u daljem tekstu: Karpatska konvencija), stremeći sveobuhvatnoj politici i saradnji u cilju zaštite i održivog razvoja Karpata;

U SKLADU SA svojim obavezama iz člana 9. Karpatske konvencije;

U SKLADU SA svojim obavezama iz Protokola o očuvanju i održivom korišćenju biološke i predeone raznovrsnosti uz Karpatsku konvenciju;

NAPOMINJUĆI da su Strane Protokola takođe Strane Konvencije o biološkoj raznovrsnosti (Rio de Žaneiro, 1992. godina - u daljem tekstu: CBD konvencija) i POTSEĆAJUĆI da je 29. maja 2008. godine u Bonu potpisan Memorandum o saradnji između Konvencije o biološkoj raznovrsnosti, Karpatske konvencije i Alpske konvencije, pozivajući se na Odluku 11. donetu na Drugoj sednici Konferencije Strana Karpatske konvencije (COP2) koja preporučuje ulaganje pojačanih napora ka implementaciji CBD konvencije i njenog Programa rada vezano za planinsku biološku raznovrsnost;

POZIVAJUĆI SE na Odluku VII/14 CBD konvencije (CBD COP7) kojom su usvojene Smernice za razvoj biodiverziteta i turizma i kojom se pozivaju vlade da integrišu ove smernice u razvoj ili revidiranje njihovih strategija i planova za razvoj turizma;

POZIVAJUĆI SE na druge relevantne konvencije i sporazume, a posebno na Evropsku konvenciju o predelu (Firenca, 2000. godina), Konvenciju o zaštiti svetske kulturne i prirodne baštine (Pariz, 1972. godina), Konvenciju o proceni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu (Espo, 1991. godina) i Konvenciju o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine (Arhus, 1998. godina);

PREPOZNAJUĆI važnost planinskih oblasti, kao što je propisano u poglavlju 13 (održivi razvoj planinskih područja) Deklaracije o životnoj sredini i razvoju („Agenda 21”, Rio de Žaneiro, 1992. godina);

POZIVAJUĆI SE na program za dalju implementaciju Deklaracije o životnoj sredini i razvoju („Agenda 21”, Rio de Žaneiro, 1992. godina) i Plana implementacije Svetskog samita o održivom razvoju, PRIZNAJUĆI napore i postignuća Komisije za održivi razvoj (CSD) u saradnji sa Svetskom turističkom organizacijom (UNWTO) u cilju promocije održivog turizma;

SMATRAJUĆI da jedinstvena biološka i kulturna raznovrsnost i zajedničko nasleđe Karpata čine važan kapital za razvoj održivog turizma;

PREPOZNAJUĆI sve veću važnost turizma za socio-ekonomski razvoj na lokalnom, nacionalnom i regionalnom nivou, kao i da razvoj održivog turizma na Karpatima može da predstavlja šansu za ekonomski razvoj manje razvijenih područja, kao i za diversifikaciju lokalnih ekonomija i da predstavlja značajan potencijal za realizaciju koristi u smislu zaštite biološke raznovrsnosti i održivog korišćenja njenih komponenata;

PRIZNAJUĆI da Karpati predstavljaju životnu sredinu za lokalno stanovništvo i PRIZNAJUĆI doprinos lokalnog stanovništva održivom socijalnom, kulturnom i privrednom razvoju, kao i očuvanju tradicionalnih znanja na Karpatima;

UVERENE da naponi da se zaštiti, očuva i održivo upravlja prirodnim i kulturnim resursima Karpata ne mogu biti realizovani samo naporima jedne države i da ovo zahteva regionalnu saradnju i REŠENE da sarađuju na razvoju održivog turizma na Karpatima u cilju obezbeđivanja da se turizam na Karpatima razvija u skladu sa ekološkim zahtevima i da se socio-ekonomske koristi integrišu sa zaštitom biološke i kulturne raznovrsnosti;

Složile su se u sledećem:

POGLAVLJE I CILJEVI, GEOGRAFSKI OBIM I DEFINICIJE

Član 1.

Opšti ciljevi i principi

1. U skladu sa članom 9. Karpatske konvencije, cilj Protokola o održivom turizmu (u daljem tekstu: Protokol) je da unapredi i olakša saradnju Strana na razvoju održivog turizma na Karpatima za dobrobit današnjih i budućih generacija sa ciljem da se maksimalno uvećaju pozitivne koristi turizma na biodiverzitet, ekosisteme i ekonomski i socijalni razvoj, kao i biodiverziteta na turizam, istovremeno ublažavajući negativne ekološke i socio-ekonomske uticaje turizma.
2. Da bi se postigli gore pomenuti ciljevi, Strane će:
 - a) uskladiti i koordinisati svoje napore vezano za promovisanje održivog turizma na Karpatima, donoseći korist lokalnom stanovništvu bazirano na izuzetnoj prirodi, predelima i kulturnom nasleđu Karpata i u cilju povećane saradnje s ovim u vezi;
 - b) voditi takve politike čiji je cilj da promovišu prekograničnu saradnju u cilju olakšavanja razvoja održivog turizma, kao što je koordinisanje zajedničkih planova upravljanja prekograničnim ili pograničnim zaštićenim područjima i drugim područjima koja su od turističkog značaja.
3. Strane se stoga obavezuju da će međusobno sarađivati, posebno u sledećim oblastima:
 - a) promovisanje Karpatske regije kao održive turističke destinacije;
 - b) promovisanje i reklamiranje održivih turističkih usluga, proizvoda i paket aranžmana vezanih za Karpatsku regiju;
 - c) obezbeđivanje zajedničkih visokokvalitetnih standarda razvoja održivog turizma na Karpatima;
 - d) poboljšanje doprinosa turizma održivom razvoju lokalne privrede na Karpatima;
 - e) upravljanje turističkim prometom i turističkim destinacijama na Karpatima za dobrobit razvoja životne sredine i održivih lokalnih privreda u manje razvijenim područjima;
 - f) poboljšanje doprinosa turizma zaštiti i održivom korišćenju biološke i predeone raznovrsnosti na Karpatima, u skladu sa ciljevima Evropske konvencije o predelu;
 - g) poboljšanje doprinosa turizma održivoj poljoprivredi na Karpatima;
 - h) poboljšanje doprinosa turizma održivom upravljanju šumama na Karpatima;
 - i) planiranje održivog razvoja turističkog transporta i infrastrukture na Karpatima;

- j) poboljšanje doprinosa turizma očuvanju i promociji kulturnog nasleđa i tradicionalnih znanja lokalnog stanovništva na Karpatima;
- k) poboljšanje doprinosa turizma obrazovanju javnosti i javnoj svesti o pitanjima održivosti;
- l) promociji prekogranične saradnje vezano za razvoj održivog turizma na Karpatima;
- m) upravljanje uticajima turizma na biološku i predeonu raznovrsnost na Karpatima;
- n) upravljanje uticajima turizma na životnu sredinu na Karpatima;
- o) upravljanje socio-ekonomskim i kulturnim uticajima turizma na Karpate;
- p) praćenje efikasnosti politika i strategija za razvoj održivog turizma na Karpatima.

Član 2. **Geografski obim**

1. Ovaj Protokol se odnosi na karpatski region (u daljem tekstu: Karpati) kao što je definisano na Konferenciji Strana.
2. Svaka Strana može da proširi primenu ovog Protokola na dodatne delove svoje nacionalne teritorije upućivanjem Deklaracije Depozitaru.

Član 3. **Definicije**

U svrhu ovog Protokola:

- a) „Protokol o biološkoj raznovrsnosti” označava Protokol o zaštiti i održivom korišćenju biološke i predeone raznovrsnosti uz Karpatsku konvenciju, donete u Bukureštu, 19. juna 2008. godine;
- b) „Biološka raznovrsnost” označava raznolikost živih organizama, kao i raznolikost unutar različitih vrsta, između vrsta i ekosistema;
- c) „Granično područje” označava područje koje je pod jurisdikcijom jedne Strane u blizini državne granice sa drugom Stranom, pri čemu aktivnosti preduzete sa jedne strane državne granice u zavisnosti od prirode date aktivnosti, mogu imati neposredne ili posredne, negativne ili pozitivne uticaje na životnu sredinu sa druge strane državne granice;
- d) „Očuvanje” označava niz neophodnih mera koje imaju cilj da očuvaju prirodna staništa i populacije divljih biljnih i životinjskih vrsta na odgovarajućem statusu očuvanja;
- e) „Konferencija Strana” označava Konferenciju Strana Karpatske konvencije;
- f) „Karpatska konvencija” označava Konvenciju o zaštiti i održivom razvoju Karpata, usvojene u Kijevu 22. maja 2003. godine;
- g) „Ugrožene vrste” označavaju vrste kojima prethodi izumiranje u celosti ili izumiranje velikog broja njihove populacije;
- h) „Invanzivne strane vrste” označavaju nedomaće vrste koje su namerno ili slučajno uvedene u oblasti van svojih prirodnih staništa, gde su se ukorenile, napreduju i šire se na takav način da nanose štetu sredini u kojoj se nalaze;
- i) „Predeo” označava jednu oblast, kako je ljudi shvataju, čiji karakter je rezultat akcije i interakcije prirodnih i/ili ljudskih faktora;
- j) „Predeona raznovrsnost” označava raznovrsnost među predelima;
- k) „Domaće vrste” označavaju domaće vrste u datom regionu ili ekosistemu;

- l) „Prirodno stanište” označava kopneno ili vodeno stanište sa posebnim geografskim abiotskim i biotskim karakteristikama, odnosno gde se neki organizam ili populacija prirodno javljaju;
- m) „Posmatrač” označava posmatrača kao što je definisano stavom 5. člana 14. Karpatske konvencije;
- n) „Strana” označava stranu ovog Protokola;
- o) „Zainteresovana javnost” označava javnost na koju utiče ili će verovatno uticati razvoj turizma ili javnost koja ima interesa u razvoju turizma i za njega vezanog procesa donošenja odluka; definicija uključuje autohtone narode i lokalno stanovništvo; u svrhu ove definicije nevladine organizacije koje promovišu bilo koji aspekt održivog razvoja i ispunjavaju bilo koji zahtev propisan nacionalnim zakonima smatraće se zainteresovanim stranama;
- p) „Zaštićeno područje” označava geografski definisano područje koje je definisano i kojim se upravlja u cilju realizacije posebnih ciljeva vezanih za njegovu zaštitu i očuvanje;
- q) „Obnavljanje” označava vraćanje jednog ekosistema ili staništa na početne strukture, prirodne podudarne vrste i prirodne funkcije; sastavu vrsta i prirodnim funkcijama;
- r) „Pomoćno telo” označava pomoćno telo koje je formirano u skladu sa članom 14. stav 2.e Konvencije gde mogu spadati tematske radne grupe ili odbori;
- s) „Održivi razvoj” označava razvoj koji se podstiče da bi zadovoljio potrebe i težnje sadašnjih i budućih generacija;
- t) „Održivi turizam” označava turizam koji omogućava održivo korišćenje resursa životne sredine, sprečava pretnje po biološku i predeonu raznovrsnost od koje on suštinski zavisi i koji na minimum svodi negativne ekološke, kulturne i socijalne uticaje; pruža edukativnu mogućnost za unapređenje znanja i poštovanja prirodnih ekosistema i bioloških resursa; poštuje socijalno-kulturnu autentičnost stanovništva zajednica domaćina koji čuvaju svoje izgrađeno životno i kulturno nasleđe i tradicionalne vrednosti, doprinosi kulturološkom razumevanju i toleranciji, obezbeđivanju održivih dugoročnih ekonomskih operacija, stvara jednako raspoređenu socio-ekonomsku korist svim interesnim grupama, uključujući stabilne mogućnosti za zapošljavanje, ostvarivanje ličnog dohodka i socijalnih usluga za stanovništvo zajednica domaćina i doprinosi smanjenju siromaštva;
- u) „Održivo korišćenje” označava korišćenje komponenti biološke raznovrsnosti na takav način i na takvom nivou koji ne dovodi do dugoročne degradacije biološke raznovrsnosti čime se održava potencijal da se ispune potrebe i stremljenja današnjih i budućih generacija;
- v) „Prekogranično zaštićeno područje” označava područje koje se sastoji od dva ili više zaštićenih područja, a koje je smešteno na teritorijama dve ili više Strana duž njihovih državnih granica, pri čemu svaki od ovakvih delova zaštićenih područja ostaje u nadležnosti države u kojoj se nalazi.

POGLAVLJE II OPŠTE OBAVEZE

Član 4.

Harmonizacija politika čiji je cilj upravljanje održivim turizmom, njegovu planiranje i razvoj na Karpatima

1. Svaka Strana je obavezna da razvije i sprovede politike i strategije na svojoj nacionalnoj teritoriji u cilju razvoja održivog turizma, upravljanja održivim turizmom i

praćenjem na Karpatima, uzimajući u obzir politike i strategije koje su razvile i sprovode ostale Strane.

2. Strane se obavezuju da će razmotriti i koristiti alate i metodologije koje se primenjuju na međunarodnom nivou za planiranje, razvoj i upravljanje turizmom, posebno u ranjivim područjima koja su ograničena na štedljivo korišćenje i da harmonizuju postojeće nacionalne alate i okvire za planiranje.

3. Strane se obavezuju da će razmenjivati informacije među vladinim institucijama na svim nivoima i među svim interesnim grupama o najboljim praksama za razvoj i upravljanje održivim turizmom, uključujući informacije o planiranju, standardima, zakonskim propisima i njihovom sprovođenju, kao i o iskustvu stečenom pri implementaciji ovih principa.

Član 5.

Integrisanje ciljeva očuvanja i održivog korišćenja biološke i predeone raznovrsnosti Karpatu u sektorske politike

1. Strane se obavezuju da će uzeti u obzir ciljeve ovog Protokola posebno prilikom izrade svojih politika, ali ne ograničavajući se samo na prostorno planiranje i upravljanje zemljišnim resursima, očuvanje biološke i predeone raznovrsnosti, upravljanje vodenim i rečnim bazenima, poljoprivrede i šumarstva, transporta i infrastrukture, industrije i energije.

2. Strane se obavezuju da će saradivati na integraciji principa održivog turizma u druge sektorske politike i strategije, što bi moglo da ima uticaja na zaštiti i održivom korišćenju biološke i predeone raznovrsnosti u Karpatima.

Član 6.

Učešće regionalnih i lokalnih vlasti i drugih interesnih grupa

1. Svaka Strana je obavezna da u okviru svog postojećeg institucionalnog okvira uključi relevantne institucije regionalnih i lokalnih vlasti kao i druge interesne grupe koje se bave pripremom i implementacijom politika i rezultujućih mera vezano za razvoj održivog turizma na Karpatima.

2. Svaka Strana je obavezna da u okviru svog postojećeg institucionalnog okvira preduzme mere kojima bi olakšala koordinaciju i saradnju među institucijama, regionalnim i lokalnim vlastima i interesnim grupama pomenutim u stavu 1. u cilju postizanja podele odgovornosti i poboljšanja sinergije.

Član 7.

Međunarodna saradnja

1. Strane se obavezuju da će podsticati aktivnu saradnju među nadležnim institucijama i organizacijama na međunarodnom nivou što se tiče razvoja održivog turizma na Karpatima.

2. Strane se obavezuju da će olakšati saradnju što se tiče razvoja održivog turizma na Karpatima između regionalnih i lokalnih vlasti na međunarodnom nivou i tražiti rešenja za zajedničke probleme na najpogodnijem nivou.

POGLAVLJE III POSEBNE MERE

Član 8.

Promocija karpatske regije kao održive turističke destinacije

1. Strane se obavezuju da će preduzeti mere u cilju promovisanja karpatske regije kao održive turističke destinacije bazirano na jedinstvenom zajedničkom prirodnom, kulturnom, tradicionalnom i istorijskom nasleđu Karpatu.

2. Strane se obavezuju da će sarađivati na reklamiranju i promovisanju Karpatske regije kao održive turističke destinacije, posebno putem podsticanja, zajedničkog sprovođenja i pruženja podrške zajedničkim projektima i inicijativama u cilju razvoja održivog turizma na Karpatima koji je zasnovan i promovisan na gore pomenutim vrednostima.

Član 9.

Razvoj, promocija i reklamiranje održivih turističkih proizvoda, usluga i paket aranžmana karpatske regije

1. Strane se obavezuju da će preduzeti mere na svojim nacionalnim teritorijama s ciljem razvoja i promocije održivih turističkih proizvoda, usluga i paket aranžmana koji se tiču karpatske regije, posebno onih koji su zasnovani na zajedničkom prirodnom, kulturnom, tradicionalnom i istorijskom nasleđu Karpata i da će poboljšati svoj marketing i na domaćim i na stranim tržištima.
2. Strane se obavezuju da će sarađivati na identifikaciji specifičnih konkurentnih prednosti Karpata što se tiče razvoja održivog turizma nad drugim Evropskim planinskim regijama, što bi moglo da proizvede jedinstvene predloge za prodaju održivih turističkih proizvoda, usluga i paket aranžmana Karpatske regije na evropskom tržištu i na globalnim turističkim tržištima.
3. Strane se obavezuju da će sarađivati na razvoju zajedničkih održivih turističkih usluga, proizvoda i paket aranžmana Karpatske regije i da će olakšati saradnju relevantnih interesnih grupa koje su po ovom pitanju aktivne u Karpatskom regionu, uključujući turističke operatere i druge članove turističkog sektora.
4. Strane se obavezuju da će sarađivati na razvoju i implementaciji zajedničkih turističkih brendova Karpatske regije.
5. Strane se obavezuju da će sarađivati na razvoju i implementaciji zajedničkih promotivnih strategija i marketinških programa koji se tiču održivih turističkih proizvoda, usluga i paket aranžmana Karpatske regije.

Član 10.

Obezbeđivanje zajedničkih visokih standarda kvaliteta održivog turizma na Karpatima

1. Strane se obavezuju da će preduzeti mere u okviru svoje nacionalne teritorije u cilju promocije standarda kvaliteta održivog turizma na Karpatima, tako što će uspostaviti zaštićena područja u dovoljnom broju i odgovarajuće veličine, kao i implementirati druge specifične mere zaštite.
2. Strane se obavezuju da će sarađivati na razvijanju, promociji i implementaciji zajedničkih standarda kvaliteta turizma na Karpatima koji se tiču smeštaja, kapaciteta, usluga i brige o kupcima, uzimajući u obzir međunarodne i evropske standarde.
3. Strane se obavezuju da će sarađivati na razvijanju, promociji i implementaciji zajedničkog sistema sertifikacije kvaliteta Karpatskog turizma uzevši u obzir međunarodne i regionalne oznake kvaliteta i šeme za njihovu dodelu, kao i na usvajanju postojećih šema sertifikacije gde je to moguće.
4. Strane se obavezuju da će sarađivati na razvijanju, usvajanju i implementaciji zajedničke karpatske politike o trajnim i sistematskim istraživanjima kvaliteta turističkih proizvoda i usluga širom cele karpatske regije, praćenju kvaliteta zadovoljstva kupaca i iskustva stečenog na turističkim destinacijama uključujući podizanje njihove svesti o pitanjima održivosti i unapređivanja znanja i poštovanja za prirodno i kulturno nasleđe Karpata.

5. Strane se obavezuju da će sarađivati i podržati razmenu iskustava i primenu dobre prakse prilikom uvođenja i održavanja standarda kvaliteta turističkih usluga.

6. Strane se obavezuju da će podsticati i podržavati razvoj i implementaciju zajedničkih akcionih planova za kvalitativno unapređenje sektora održivih turističkih usluga na Karpatima.

Član 11.

Poboljšanje doprinosa turizma održivom razvoju lokalne privrede na Karpatima

1. Strane se obavezuju da će preduzeti mere u okviru svoje nacionalne teritorije u cilju istraživanja, promocije i podrške sinergiji između razvoja održivog turizma i razvoja lokalne privrede na Karpatima.

2. Strane se obavezuju da će sarađivati na razvoju, usvajanju i implementaciji zajedničke karpatske politike u svrhu promocije, označavanja i sertifikacije lokalnih proizvoda i mreža lokalnih proizvođača, posebno tradicionalnih zanata i rukotvorina i lokalnih proizvoda uključujući i poljoprivredne proizvode koji vode poreklo od lokalnih rasa domaćih životinja i varijeteta kultivisanih biljaka.

3. Strane se obavezuju da će preduzeti mere u okviru svoje nacionalne teritorije u cilju podrške i promocije inicijativa i projekata koji vode razvoju održivog turizma na Karpatima i koji za cilj imaju razvoj lokalnih privreda i zasnivaju se na lokalnim potencijalima tako što koriste lokalne proizvode i znanja, kao i da će stvoriti mogućnosti za zapošljavanje lokalnog stanovništva. Prioritet bi trebalo dati inicijativama i projektima koji:

- a) doprinose obezbeđivanju dugoročne ekonomske održivosti turističkih operacija;
- b) ojačavaju postojeće jedinstvene predloge za prodaju date turističke destinacije;
- c) promovišu inovacije i raznovrsnost u turizmu i donose dodatnu vrednost trenutnoj lokalnoj turističkoj ponudi date turističke destinacije, uz kreiranje novih lokalnih ili regionalnih turističkih proizvoda;
- d) doprinose diversifikaciji turističke ponude u cilju smanjenja negativnih efekata sezonskog turizma tako što će generisati dovoljnu potražnju za turističkim uslugama i stvoriti uslove za rad takođe i van sezone;
- e) doprineti diverzifikaciji lokalnih ekonomskih aktivnosti koje nisu vezane za turizam u cilju smanjenja zavisnosti lokalne privrede od turizma kao prikladne;
- f) obogatiti i dopuniti trenutnu lokalnu turističku ponudu date turističke destinacije, a ne takmičiti se sa već postojećom ponudom.

4. Svaka Strana će preduzeti mere u cilju promovisanja podrške i razvoja održivog turizma u manje osetljivim i manje razvijenim područjima, u cilju pomoći održivom ekonomskom razvoju manje razvijenog lokalnog stanovništva, ublažavanje negativnih migracija i ruralnih trendova depopulacije, doprinosa smanjenju siromaštva i omogućavanja/dopuštanja jednake podele koristi i zarade iz sektora turističkih usluga svim opštinama u karpatskoj regiji.

5. Svaka Strana će preduzeti mere na svojoj nacionalnoj teritoriji u cilju izgrađivanja kapaciteta lokalnog stanovništva, a za pripremu predloga projekata o razvoju održivog turizma i njihovu sposobnost da prikupe finansijska sredstva za implementaciju ovakvih projekata.

Član 12.

Upravljanje turističkim prometom na Karpatima u korist životne sredine i održivog lokalnog i ekonomskog razvoja

1. Strane, u skladu sa članom 12. Karpatske konvencije, će sarađivati na razvoju, usvajanju i implementaciji zajedničke karpatske politike o trajnom i sistematskom praćenju turističkog prometa u karpatskoj regiji.
2. Sa ciljem da se umanje negativni uticaji turizma na osetljive planinske ekosisteme Karpata, i da bi se omogućila pravednija distribucija turističkog prometa u karpatskom regionu, Strane se obavezuju da će preduzeti mere na svojoj nacionalnoj teritoriji u cilju rasejavanja, preusmeravanja i kanalisanja dela turističkog prometa van trenutno glavnih turističkih destinacija i osetljivih lokacija kao što su zaštićena područja, ka područjima koja su ekološki manje osetljiva, manje razvijena i manje turistički istražena, ali koja imaju dovoljno potencijala da apsorbuju i prihvate deo turističkog prometa.

Član 13.

Unapređenje doprinosa turizma očuvanju i održivom korišćenju biološke i predeone raznovrsnosti na Karpatima

1. Strane se obavezuju da će preduzeti mere na svojoj nacionalnoj teritoriji u cilju istraživanja kanalisanja dela prihoda od turizma ka pomoći očuvanju i održivom korišćenju biološke i predeone raznovrsnosti na Karpatima, a posebno ka osnivanju, upravljanju i održavanju zaštićenih područja.
2. Strane se obavezuju da će sarađivati na razmeni informacija i promovisanju dobre prakse što se tiče doprinosa i koristi od razvoja održivog turizma, očuvanja i održivog korišćenja biološke i predeone raznovrsnosti Karpata.

Član 14.

Unapređenje doprinosa turizma održivoj poljoprivredi na Karpatima

1. Strane se obavezuju da će preduzeti mere na svojoj nacionalnoj teritoriji u cilju istraživanja, promocije i podrške sinergiji između razvoja održivog turizma i održive poljoprivrede na Karpatima, i olakšati saradnju u ovom smislu među relevantnim vlastima, institucijama i interesnim grupama uključujući turističke operatere i druge članove turističkog sektora.
2. U skladu sa članom 7. i članom 11. Karpatske konvencije, Strane se obavezuju da će preduzeti mere na svojoj nacionalnoj teritoriji sa ciljem da podrže i promovišu inicijative i projekte koji se tiču razvoja održivog turizma na Karpatima i koji stvaraju stabilne ekonomske inicijative za zadržavanje tradicionalnog načina upravljanja poljoprivrednim zemljištem na Karpatima na održiv način i za proizvodnju, označavanje i sertifikaciju lokalnih dobara koja nastaju korišćenjem lokalnih poljoprivrednih proizvoda, lokalnih rasa domaćih životinja i lokalnih varijeteta kultivisanih biljaka.
3. Strane se obavezuju da će sarađivati na razmeni informacija i promovisanju dobre prakse što se tiče doprinosa i koristi od razvoja održivog turizma održivoj poljoprivredi na Karpatima.

Član 15.

Unapređenje doprinosa turizma održivom upravljanju šumama na Karpatima

1. Uzimajući u obzir višestruke funkcije šuma, Strane se obavezuju da će preduzeti mere na svojoj nacionalnoj teritoriji u cilju istraživanja, promocije i podrške

sinergiji između održivog turizma i razvoja i održivog upravljanja šumama na Karpatima i da će olakšati saradnju na ovom polju među relevantnim vlastima, institucijama, šumarskim administracijama i relevantnim interesnim grupama, uključujući turističke operatere i druge članove turističkog sektora.

2. Strane se obavezuju da će saradivati na razmeni informacija i promociji primera dobre prakse što se tiče doprinosa i koristi od razvoja održivog turizma održivom upravljanju Karpatskim šumama.

Član 16.

Planiranje održivog razvoja turističkog transporta i infrastrukture na Karpatima

1. U skladu sa članom 8. stav 1. Karpatske konvencije, kao i čl. 5, 8, 9. i 12. Protokola o biološkoj raznovrsnosti, Strane se obavezuju da će slediti politike planiranja održivog turističkog transporta na Karpatima uzevši u obzir specifičnosti planinskog okruženja.

2. U skladu sa članom 8. stav 2. Karpatske konvencije, Strane se obavezuju da će saradivati na razvoju šema održivog transporta u svojim pograničnim područjima na Karpatima, u cilju donošenja koristi od mobilnosti i pristupa turista lokalnim stanovnicima, olakšavanju razvoja održivog turizma u pograničnim područjima i poboljšavanja interakcija i saradnje među lokalnim stanovništvom koje naseljavaju pogranično područje.

3. U skladu sa članom 8. stav 3. Karpatske konvencije, Strane se obavezuju da će saradivati na razvoju modela ekološki bezbednih vrsta turističkog transporta u ekološki osetljivim područjima Karpata.

4. Strane se obavezuju da će preduzeti mere na svojoj nacionalnoj teritoriji u cilju promocije i podrške projektima razvijanja održive transportne mreže koji bi poboljšali pristup turističkim destinacijama i centrima na Karpatima korišćenjem javnog prevoza, i da će ohrabrivati turiste da koriste ove usluge.

5. Strane se obavezuju da će preduzeti mere na svojoj nacionalnoj teritoriji u cilju smanjenja zavisnosti od motornih vozila u i u blizini turističkih destinacija i turističkih centara na Karpatima.

6. Strane se obavezuju da će preduzeti mere na svojoj nacionalnoj teritoriji u cilju promovisanja revitalizacije i unapređenja postojećih objekata turističke, rekreativne i sportske infrastrukture radije nego graditi nove objekte ove vrste na Karpatima.

7. Strane se obavezuju da će saradivati na razmeni informacija i promociji primera dobre prakse što se tiče održivog razvoja turističkog transporta i infrastrukture na Karpatima.

Član 17.

Poboljšanje doprinosa turizma očuvanju i promociji tradicionalnih znanja i kulturnog nasleđa lokalnih zajednica na Karpatima

1. U skladu sa članom 11. Karpatske konvencije, Strane se obavezuju da će saradivati na razvijanju, usvajanju i implementaciji zajedničkih principa razvoja održivog turizma na Karpatima, negovati očuvanje i promovisati kulturno nasleđe i tradicionalna znanja lokalnog stanovništva, unapređivati i poštovati njihovu socijalno kulturnu autentičnost na Karpatima i očuvati njihovo izgrađeno životno kulturno nasleđe i tradicionalne vrednosti.

2. Strane se obavezuju da će preduzeti mere u cilju promocije i razvoja aktivnosti održivog turizma negujući očuvanje i promociju kulturnog nasleđa i tradicionalnog znanja lokalnog stanovništva na Karpatima, posebno kroz inicijative i projekte čiji je cilj održivi razvoj turizma na Karpatima, što bi stvorilo stabilne ekonomske inicijative

za očuvanje tradicionalne arhitekture objekata, lokalnih rasa domaćih životinja i varijeteta kultivisanih biljaka, nastavljjanje tradicionalnog korišćenja zemljišta, proizvodnju i reklamiranje lokalnih proizvoda i rukotvorina.

3. Strane se obavezuju da će preduzeti mere na svojim nacionalnim teritorijama u cilju omogućavanja da se deo prihoda od turizma kanališe prema pomoći očuvanju i promociji kulturnog nasleđa i tradicionalnih znanja lokalnog stanovništva na Karpatima, posebno u cilju očuvanja i revitalizacije tradicionalne arhitekture objekata, tradicionalnih rukotvorina, načina korišćenja zemljišta, lokalnih rasa domaćih životinja i varijeteta kultivisanih biljaka.

Član 18.

Poboljšanje doprinosa turizma obrazovanju i javnoj svesti o pitanjima održivosti

1. Strane se obavezuju da će preduzeti mere u cilju promocije i podrške inicijativama i projektima koji za cilj imaju podizanje nivoa javne svesti po pitanju održivosti što se tiče razvoja održivog turizma na Karpatima.

2. Strane se obavezuju da će sarađivati na razvoju zajedničkih programa obrazovanja vezano za životnu sredinu, prirodu i interpretaciju kulturnog nasleđa i drugim programima za podizanje javne svesti u vezi sa razvojem održivog turizma na Karpatima, a u cilju da:

a) podignu nivo svesti lokalnog stanovništva, turističkih operatera i pružilaca turističkih usluga, turista i šireg javnog mnjenja o pitanjima održivosti na Karpatima;

b) unaprede nivo znanja i poštovanja prema prirodnim ekosistemima i biološkim resursima na Karpatima;

c) unaprede profil očuvanja biološke i predeone raznovrsnosti na nacionalnim i lokalnim nivoima;

d) unaprede znanje i poštovanje prema kulturnom nasleđu i tradicionalnim znanjima lokalnog stanovništva na Karpatima;

e) promovišu praksu održivog turizma i odgovarajuće ponašanje turista u cilju svođenja na minimum negativnih uticaja, npr. izradom zajedničkog „Karpatskog kodeksa dobre prakse i održivog turizma“;

f) promovišu pozitivne efekte razvoja održivog turizma na Karpatima.

Član 19.

Razmena informacija i iskustava i izgradnja kapaciteta u cilju razvoja i upravljanja održivim turizmom na Karpatima

1. Strane se obavezuju da će učestvovati u razmeni informacija i iskustava i promovisanju primera dobre prakse u vezi sa razvojem i upravljanjem održivim turizmom na Karpatima.

2. Strane se obavezuju da će olakšati međunarodnu saradnju među naučnim institucijama što se tiče razvoja i upravljanja održivim turizmom na Karpatima, a posebno na usklađivanju sistema za praćenje, kreiranju i usklađivanju baza podataka i izvođenju zajedničkih istraživačkih projekata i programa na Karpatima.

3. Strane se obavezuju da će nacionalne rezultate istraživanja i praćenja sprovedenih da bi se postigli ciljevi ovog Protokola uključiti u zajednički trajni sistem posmatranja i u zajednički informacioni sistem i da će ovi podaci biti dostupni javnosti u skladu sa postojećim institucionalnim okvirom.

4. Strane se obavezuju da će olakšati prenos i asimilaciju ekološki bezbednih, socijalno prihvatljivih i pogodnih tehnologija i poslovnih znanja i iskustava („*know-how*“) u cilju planiranja razvoja i upravljanja održivim turizmom na Karpatima.

5. Strane se obavezuju da će sarađivati na izradi zajedničkih edukativnih programa i obuka u oblastima vezanim za razvoj i upravljanje održivim turizmom na Karpatima i da će ohrabriti i podržati razvoj ekspertske mreže radi razmene ekspertskega mišljenja, veština i informacija.

6. Strane se obavezuju da će sarađivati na razvoju i jačanju ljudskih resursa i institucionalnih kapaciteta koji se smatraju bitnim za postizanje ciljeva ovog Protokola.

Član 20.

Promovisanje prekogranične saradnje u vezi razvoja održivog turizma na Karpatima

1. U skladu sa članom 9. stav 2. Karpatske konvencije, Strane se obavezuju da će voditi politike koje za cilj imaju promovisanje prekogranične saradnje da bi se olakšao razvoj održivog turizma u pograničnim područjima na Karpatima.

2. Strane se obavezuju da će razviti i sprovesti planove upravljanja u cilju unapređenja razvoja održivog turizma u pograničnim područjima na Karpatima.

3. U skladu sa članom 9. stav 2. Karpatske konvencije, Strane se obavezuju da će preduzeti mere u cilju koordinacije planiranja upravljanja što se tiče razvoja održivog turizma ili razviti zajedničke planove upravljanja u pograničnim područjima na Karpatima sa susednom/susednim Stranom/Stranama, a posebno što se tiče prekograničnih ili pograničnih zaštićenih područja i drugih lokacija od turističkog interesa.

Član 21.

Upravljanje uticajima turizma na biološku i predeonu raznovrsnost Karpata

1. Strane se obavezuju da će primenjivati principe predostrožnosti i prevencije procenivanjem i uzimanjem u obzir mogućih direktnih ili indirektnih, kratkoročnih ili dugoročnih uticaja kumulativnih efekata turizma, projekata razvoja rekreativne i sportske infrastrukture, kao i turističkih, rekreativnih i sportskih aktivnosti koje bi mogle da imaju negativan uticaj na biološku i predeonu raznovrsnost Karpata. U ovu svrhu Strane će nastavljati da izvršavaju odgovarajuću procenu potencijalnih negativnih uticaja projekata, planova i aktivnosti vezanih za razvoj turizma na Karpatima, uključujući i prekogranične uticaje.

2. U skladu sa članom 12. Karpatske konvencije, Strane se obavezuju da će sarađivati na razvoju, usvajanju i implementaciji zajedničke karpatske politike za stalno i sistematsko praćenje postojećih i planiranih novih razvoja u turizmu na Karpatima, na životnu sredinu i da će ovakvo praćenje biti primenjivano na regionalnom, nacionalnom i lokalnom nivou, posebno što se tiče:

a) zaštite, očuvanja, obnavljanja i održivog korišćenja ugroženih prirodnih i poluprirodnih staništa koja su karakteristična za Karpate i koja se nalaze na karpatskoj crvenoj listi staništa u skladu sa članom 8. stav 1. Protokola o biološkoj raznovrsnosti;

b) integriteta, kontinuiteta, povezanosti i održavanja zaštićenih područja i drugih područja bitnih za biološku i predeonu raznovrsnost Karpata i koherentnosti ekološke mreže na Karpatima u skladu sa članom 9. Protokola o biološkoj raznovrsnosti;

c) očuvanju ugroženih biljnih i životinjskih vrsta koje su karakteristične za Karpate i koje se nalaze na karpatskoj crvenoj listi vrsta, u skladu sa članom 12. stav 1. Protokola o biološkoj raznovrsnosti;

d) sprečavanju uvođenja ili ispuštanja invanzivnih stranih vrsta i/ili genetski modifikovanih organizama koji bi verovatno imali negativan uticaj na životnu sredinu

što bi moglo loše da utiče na biološku raznovrsnost, ekosisteme, staništa ili vrste na Karpatima, u skladu sa članom 13. stav 1. Protokola o biološkoj raznovrsnosti.

3. Svaka Strana će ustanoviti uslove i kriterijume, uključujući relevantne korektivne mere i mere kompenzacije, prema kojima bi politike, projekti i aktivnosti vezano za razvoj turizma sa potencijalnim štetnim uticajem na biološku i predeonu raznovrsnost Karpata, mogli da budu autorizovani.

4. Strane se obavezuju da će preduzeti mere na svojoj nacionalnoj teritoriji u cilju sprečavanja, ublažavanja i ako je potrebno kompenzacije vezano za moguće negativne uticaje turizma na biološku i predeonu raznovrsnost Karpata.

Član 22.

Upravljanje uticajima turizma na životnu sredinu na Karpatima

1. Strane se obavezuju da će primenjivati principe predostrožnosti i prevencije procenjivanjem i uzimanjem u obzir mogućih direktnih ili indirektnih, kratkoročnih ili dugoročnih uticaja, uključujući kumulativne efekte turizma, projekata razvoja rekreativne i sportske infrastrukture, kao i turističkih, rekreativnih i sportskih aktivnosti koje bi mogle da imaju negativan uticaj na biološku i predeonu raznovrsnost Karpata. U ovu svrhu Strane će nastavljati da izvršavaju odgovarajuću procenu potencijalnih negativnih uticaja projekata, planova i aktivnosti vezanih za razvoj turizma na Karpatima, uključujući i prekogranične uticaje.

2. U skladu sa članom 12. Karpatske konvencije, Strane se obavezuju da će sarađivati na razvoju, usvajanju i implementaciji zajedničke karpatske politike za stalno i sistematsko praćenje postojećih i planiranih novih razvoja u turizmu na Karpatima na životnu sredinu i da će ovakvo praćenje biti primenjivano na regionalnom, nacionalnom i lokalnom nivou; posebno što se tiče korišćenja prirodnih resursa kao što su zemljište, zemlja, voda, šume, energija; kao i pitanja upravljanja kanalizacijom, otpadom i zagađenjem vazduha.

3. Svaka Strana će ustanoviti uslove i kriterijume, uključujući relevantne korektivne mere i mere kompenzacije, prema kojima bi politike, projekti i aktivnosti vezano za razvoj turizma, sa potencijalnim štetnim uticajem na biološku i predeonu raznovrsnost Karpata, mogli da budu autorizovani.

4. Strane se obavezuju da će preduzeti mere na svojoj nacionalnoj teritoriji u cilju sprečavanja, ublažavanja i ako je potrebno kompenzacije vezano za moguće negativne uticaje turizma na biološku i predeonu raznovrsnost Karpata.

Član 23.
Upravljanje socioekonomskim i kulturnim uticajima turizma na Karpatima

1. Strane se obavezuju da će primenjivati principe predostrožnosti i prevencije procenjivanjem i uzimanjem u obzir mogućih direktnih ili indirektnih, kratkoročnih ili dugoročnih uticaja, uključujući kumulativne efekte turizma, projekata razvoja rekreativne i sportske infrastrukture, kao i turističkih, rekreativnih i sportskih aktivnosti koje bi mogle da imaju negativne socio-ekonomske i kulturne uticaje na Karpate. U ovu svrhu Strane će nastavljati da izvršavaju odgovarajuću procenu potencijalnih negativnih uticaja projekata, planova i aktivnosti vezanih za razvoj turizma na Karpatima, uključujući i prekogranične uticaje.
2. U skladu sa članom 12. Karpatske konvencije, Strane se obavezuju da će saradivati na razvoju, usvajanju i implementaciji zajedničke karpatske politike za stalno i sistematsko praćenje postojećih socio-ekonomskih i kulturnih uticaja turizma na Karpatima, i da će ovakvo praćenje biti primenjivano na regionalnom, nacionalnom i lokalnom nivou.
3. Strane se obavezuju da će preduzeti mere na svojoj nacionalnoj teritoriji u cilju sprečavanja, ublažavanja i ako je potrebno kompenzacije vezano za moguće negativne socio-ekonomske i kulturne uticaje turizma na Karpate.

Član 24.
Praćenje efikasnosti politika i strategija za razvoj održivog turizma na Karpatima

1. Strane se obavezuju da će pratiti efikasnost politika i strategija koje za cilj imaju razvoj održivog turizma na Karpatima, a koje se implementiraju na nacionalnom regionalnom i lokalnom nivou.
2. U skladu sa članom 12. Karpatske konvencije, Strane će saradivati na izradi, usvajanju i implementaciji zajedničke politike stalnog i sistematskog praćenja na Karpatima koje će se primenjivati na regionalnom, nacionalnom i lokalnom nivou; kao i efekata politika i strategija koje se implementiraju u cilju razvoja održivog turizma na Karpatima kroz definiciju i primenu zajednički dogovorenog skupa indikatora, posebno uzimajući u obzir procene i merenja:
 - a) doprinosa politika i strategija koje vode razvoju održivog turizma na Karpatima uz očuvanje i održivo korišćenje biološke i predeone raznovrsnosti na Karpatima u skladu sa članom 4. Karpatske konvencije i Protokola o biološkoj raznovrsnosti;
 - b) doprinosu politika i strategija vezano za razvoj održivog turizma na Karpatima, zaštiti i održivom korišćenju vodenih resursa na Karpatima u skladu sa članom 6. Karpatske konvencije;
 - c) doprinosa politika i strategija koje vode razvoju održivog turizma na Karpatima, održivoj poljoprivredi, posebno očuvanju upravljanja poljoprivrednim zemljištem koje se koristi na tradicionalni način u skladu sa članom 7. Karpatske konvencije;
 - d) doprinosa politika i strategija koje vode razvoju održivog turizma na Karpatima, održivom upravljanju Karpatskim šumama u skladu sa članom 7. Karpatske konvencije;
 - e) doprinosa politika i strategija koje vode razvoju održivog turizma na Karpatima, razvoju održivog transporta infrastrukture u skladu sa članom 8. Karpatske konvencije;
 - f) doprinosa politika i strategija koje vode razvoju održivog turizma na Karpatima, očuvanju i promociji kulturnog nasleđa i tradicionalnog znanja lokalnog stanovništva na Karpatima u skladu sa članom 11. Karpatske konvencije;

- g) efikasnost politika i strategija koje vode razvoju održivog turizma na Karpatima vezano za unapređenje upravljanja uticajem na životnu sredinu na Karpatima;
- h) efikasnost politika i strategija koje vode razvoju održivog turizma na Karpatima vezano za poboljšanje upravljanja socijalnim i kulturnim uticajima na Karpatima;
- i) efikasnost politika i strategija vezano za poboljšanje standarda kvaliteta u turističkom sektoru na Karpatima;
- j) efikasnost politika i strategija koje vode razvoju održivog turizma na Karpatima u svrhu generisanja dohotka i zapošljavanju u turističkoj delatnosti na Karpatima u kratkoročnom i dugoročnom periodu;
- k) deo prihoda od turizma koji ostaje kod lokalnog stanovništva i celokupan doprinos turizma održivom razvoju lokalne privrede i dobrobiti lokalnih populacija na Karpatima.

Član 25.

Zajednički programi i projekti

Strane se obavezuju da će učestvovati, u skladu sa svojim potrebama i mogućnostima, u zajedničkim programima i projektima vezanim za aktivnosti navedene u članu 1. st. 2. i 3. na području Karpata, na kojima zajednički učestvuju ostale Strane.

POGLAVLJE IV IMPLEMENTACIJA, PRAĆENJE I VREDNOVANJE

Član 26.

CBD Smernice za razvoj biološke raznovrsnosti i održivog turizma

1. U cilju planiranja, razvoja i upravljanja turističkim aktivnostima na Karpatima, na jedan ekološki, isplativ i socijalno održiv način, Strane se obavezuju da će promovisati integraciju Smernica CBD konvencije na razvoj biološke raznovrsnosti i turizma prilikom izrade i revidiranja svojih strategija i planova za razvoj turizma i drugih srodnih sektorskih strategija na odgovarajućem nivou i u konsultaciji sa interesnim grupama, uključujući turističke operatere i sve druge članove turističkog sektora.
2. Strane se obavezuju da će razmotriti osnivanje sistema za praćenje i izveštavanje koji su bazirani na indikatorima koji se pominju u CBD smernicama vezano za razvoj biološke raznovrsnosti i turizma, kao i UNWTO (Svetska turistička organizacija Ujedinjenih nacija) setu indikatora da bi se pristupilo primenivosti i statusu implementacije ovih smernica u karpatskoj regiji.
3. Strane Karpatske konvencije težiće sinergiji prilikom implementacije drugih bilateralnih i multilateralnih ugovora koji se tiču CBD smernica o biološkoj raznovrsnosti i razvoju turizma i primenu ovog Protokola na Karpatima, između ostalog, Arhuske konvencije, Ramsarske konvencije, Konvencije o migratornim vrstama, Konvencija o svetskom nasleđu, Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o borbi protiv klimatskih promena, Evropskoj konvenciji o predelu itd.

Član 27.

Implementacija

1. Strane se obavezuju da će preduzeti odgovarajuće zakonske i administrativne mere da bi obezbedile implementaciju odredbi ovog Protokola, i pratile efikasnost ovih mera.

2. Svaka od Strana će istražiti mogućnosti da podrži, kroz finansijske mere, implementaciju odredbi ovog Protokola.
3. Strane se obavezuju da će izraditi i usvojiti Strategiju o razvoju održivog turizma na Karpatima, koja će pratiti implementaciju ovog Protokola.

Član 28.

Obrazovanje, informisanost i podizanje javne svesti

1. Strane se obavezuju da će promovisati obrazovanje, informisanost i podizanje javne svesti što se tiče ciljeva, mera i implementacije ovog Protokola.
2. Strane se obavezuju da će omogućiti javni pristup informacijama koje se tiču implementacije ovog Protokola.

Član 29.

Sednice Strana

1. Konferencija Strana Karpatske konvencije će takođe predstavljati i Sednicu Strana ovog Protokola.
2. Strane Karpatske konvencije koje nisu potpisnice ovog Protokola mogu prisustvovati Konferenciji Strana, koja takođe predstavlja i Sednicu Strana ovog Protokola, u svojstvu posmatrača. Kada Konferencija Strana takođe predstavlja Sednicu Strana ovog Protokola, odluke koje su donešene u vezi ovog Protokola biće primenjivane samo od Strana ovog Protokola.
3. Kada Konferencija Strana predstavlja i Sednicu Strana ovog Protokola, svaki član biroa Konferencije Strana koji zastupa Stranu Konvencije, ali ne i Stranu ovog Protokola u datom trenutku, biće zamenjen članom koji će se birati od strane Strana ovog Protokola i iz redova Strana ovog Protokola.
4. Poslovnik o radu Konferencije Strana će se primenjivati *mutatis mutandis* na Sednice Strana, sem ako se drugačije ne odluči konsenzusom Konferencije Strana koja istovremeno predstavlja sednicu Strana ovog Protokola.
5. Prva sednica Konferencije Strana koja će predstavljati i Sednicu Strana ovog Protokola biće sazvana od strane Sekretarijata u vezi sa prvim sastankom Konferencije Strana koji je zakazan nakon dana stupanja na snagu ovog Protokola. Naredna redovna zasedanja Konferencije Strana koja će predstavljati i Sednice Strana ovog Protokola biće održane u skladu sa redovnim sednicama Konferencije Strana osim ako Konferencija Strana koja predstavlja i Sednicu Strana ovog Protokola ne odluči drugačije.
6. Konferencija Strana koja predstavlja i Sednicu Strana ovog Protokola će donositi, tokom svog mandata, odluke koje su neophodne za promovisanje njegove efikasne implementacije. Konferencija će vršiti funkcije koje su joj dodeljene ovim Protokolom i obavezuje se da će:
 - a) sačinjavati preporuke o svim pitanjima koja su neophodna za implementaciju ovog Protokola;
 - b) osnovati prateća tela, koja su neophodna za implementaciju ovog Protokola;
 - c) razmatrati i usvajati, kada je to potrebno, amandmane na ovaj Protokol koji su neophodni za implementaciju ovog Protokola i
 - d) obavljati ostale funkcije koje su neophodne za postizanje ciljeva ovog Protokola.

Član 30.
Sekretarijat

1. Sekretarijat formiran prema članu 15. stav 2. Karpatske Konvencije takođe će predstavljati i Sekretarijat ovog Protokola.
2. Sve odredbe člana 15. stava 2. Karpatske konvencije koje se tiču funkcija Sekretarijata biće primenjivane *mutatis mutandis* na ovaj Protokol.

Član 31.
Prateća tela

1. Svako prateće telo koje je ustanovljeno od strane ili prema odredbama Karpatske konvencije može nakon donošenja odluke Konferencije Strana koja takođe predstavlja i Sednicu Strana ovog Protokola, služiti ovom Protokolu, u tom slučaju će se na Sednici Strana definisati koje funkcije će tačno ovo telo obavljati.
2. Strane Karpatske konvencije koje nisu potpisnice ovog Protokola mogu učestvovati na sednicama ovih pratećih tela u ulozi posmatrača. Kada prateće telo Karpatske konvencije ujedno predstavlja i prateće telo ovog Protokola, odluke koje se tiču Protokola donosiće samo Strane ovog Protokola.
3. Kada prateće telo Karpatske konvencije vrši svoje funkcije koje se odnose na pitanja koja se tiču ovog Protokola, svaki član biroa datog pratećeg tela koje predstavlja Stranu potpisnicu Karpatske konvencije, ali ne i Stranu Protokola u datom trenutku, biće zamenjeno članom koji će biti izabran od Strana Protokola i iz redova Strana Protokola.
4. Pravila procedure koja važe za Konferenciju Strana Karpatske konvencije primenjivaće se *mutatis mutandis* i na učešće posmatrača u radu pomoćnih tela ovog Protokola.

Član 32.
Praćenje usaglašenosti sa obavezama

1. Strane se obavezuju da će redovno izveštavati Konferenciju Strana o merama koje se tiču ovog Protokola i rezultatima preduzetih mera. Konferencija Strana će odrediti vremenski interval i formate u okviru kojih se izveštaji moraju dostavljati.
2. Posmatrači mogu dostaviti Konferenciji Strana i/ili Odboru za implementaciju Karpatske konvencije (u daljem tekstu: Odbor za implementaciju) bilo kakvu informaciju ili izveštaj o sprovođenju Protokola i o usklađivanju sa odredbama ovoga Protokola.
3. Odbor za implementaciju će prikupljati, ocenjivati i analizirati informacije koje su bitne za sprovođenje ovog Protokola i pratiti usklađenost Strana Protokola sa njegovim odredbama.
4. Odbor za implementaciju će predstaviti Konferenciji Strana preporuke za sprovođenje i neophodne mere za usklađivanje sa ovim Protokolom.
5. Konferencija strana će usvojiti ili dati preporuku o potrebnim merama.

Član 33.
Vrednovanje efikasnosti odredbi

1. Strane će redovno pregledati i vrednovati efikasnost odredbi ovog Protokola.
2. Konferencija Strana koja predstavlja i Sednicu Strana ovog Protokola može da usvaja odovarajuće amandmane na ovaj Protokol ako je to neophodno za postizanje ciljeva ovog Protokola.
3. Strane će olakšati učešće regionalnih i lokalnih vlasti i ostalih interesnih grupa vezano za procese navedene u stavu 1. ovog člana.

**POGLAVLJE V
ZAVRŠNE ODREDBE**

Član 34.

Veza između Karpatske konvencije i ovog Protokola

Ovaj Protokol predstavlja Protokol uz Karpatsku konvenciju kao što je propisano članom 2. stav 3. Karpatske konvencije i drugim relevantnim članovima.

Član 35.

Stupanje na snagu, izmene, istupanje iz Protokola i rešavanje sporova

1. Odredbe čl. 19, 20, člana 21. st. 2. do 4. i člana 22. Karpatske konvencije koji se odnose na stupanje na snagu, na izmenu Konvencije, na istupanje iz Konvencije, kao i na rešavanje sporova, primenjivaće se i *mutatis mutandis* na ovaj Protokol.
2. Samo Strana Karpatske konvencije može postati Strana ovog Protokola.

Član 36.

Rezerve

Na ovaj Protokol se ne mogu stavljati rezerve.

Član 37.

Depozitar

Depozitar ovog Protokola je Vlada Ukrajine.

Član 38.
Obaveštenja

Depozitar će, u skladu sa ovim Protokolom, obavestiti sve druge Strane ugovornice o:

- a) svakom potpisivanju Protokola;
- b) deponovanju instrumenata o ratifikaciji, prihvatanju ili odobravanju;
- c) datumu stupanja na snagu Protokola;
- d) izjavi koju je dala neka Strana ugovornica;
- e) obaveštenju o otkazivanju Protokola i datumu stupanja na snagu otkazivanja.

Član 39.
Potpisivanje

Ovaj Protokol će biti otvoren za potpisivanje kod Depozitara u periodu od 27. maja 2011. godine do 27. maja 2012. godine.

Sačinjeno u Bratislavi 27. maja 2011. godine u jednom originalu na engleskom jeziku.

Original Protokola biće deponovan kod Depozitara, koji će overene kopije dostaviti svim Stranama.

Potvrđujući ovo, dole potpisani, propisno ovlašćeni, potpisali su ovaj Protokol

U ime Vlade Republike Češke ...
U ime Vlade Republike Mađarske ...
U ime Vlade Republike Poljske ...
U ime Vlade Rumunije ...
U ime Vlade Republike Srbije ...
U ime Vlade Slovačke Republike...
U ime Vlade Ukrajine ...

Član 3.

Međunarodne obaveze, preuzete ovim protokolom sprovodiće ministarstvo nadležno za poslove zaštite životne sredine, ministarstvo nadležno za poslove turizma, ministarstvo nadležno za poslove poljoprivrede i ministarstvo nadležno za poslove regionalnog razvoja.

Član 4.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije – Međunarodni ugovori”.